

MYND: JENS KRISTIAN VANG

Føroyskar kvinnur eru sera bundnar at ættarbandi og parlagi og verða í føroyska velferðarsamfelagnum mettar sum familjulimir og ikki einstaklingar. Hetta kemur týðiligast til sjónar hjá kvinnum, sum eru einsamallar við børnum. Tær mugu dúva upp á figgjarligan stuðul frá familjuni.

kynsbýtinum í nevndum og ráðum hjá tí almenna viðvíkur, men hesar avbjóðingar eru langt frá tær størstu, tá tað snýr seg um at fáa kvinnur at støðast í Føroyum. Seinastu mongu áratíggjuni eru kvinnurnar fækkaðar nógv í Føroyum samanborið við menninar, og í dag eru tær 2.000 færri enn menninir. Heldur gongdin fram, verður tað ein umfatandi samfelagstrupulleiki, tí við fáum kvinnum verða alsamt færri børn fodd, og so kunnu Føroyar enda í klassiska trupulleikanum, sum hefur verið fleiri útjaðarasamfeløgum at bana. Tær bløða út, bæði tí fólk flyta burtur, og tí ov fá eru eftir at skapa eitt nøktandi burðaravlop. Kristianna Winther Poulsen hefur sum forkvinna í Javnstøðunevndini áhaldandi víst á hendan trupulleikan, og hon ger tað framvegis.

– Tað er áhugavert at eygleiða, at kvinnur so líðandi eru seyðar úr samfelagnum seinastu 80 árin. So skjótt tær finga móguleikan og ein ferðaseðil, fóru tær, meðan menninir, sum allir hava siglt og verið mobilir, valdu at koma aftur. Øll útjaðarasamfeløg hava tann trupulleikan, at ov fáar kvinnur støðast í teimum. Tær venda bygdini bakið og flyta hagar, sum teir spennandi móguleikarnir eru. Í sanginum »Gentukæti« verður yrkt um, at genturnar fara til Havnar, tí har er meira spennandi enn á bygd, men tíverri tykist gongdin at vera, at í Føroyum sum heild er ikki nóg spennandi hjá mongum kvinnum at vera, og tí fara tær uttanlands. Avleiðingin kann gerast, at fólkatalið stagnerar og síðan minkar. Hetta mugu vit gera nakað við, og ein máti er at fjøltátta vinnulívið, sigur Kristianna Winther Poulsen.

Í hesum sambandi nevnið hon, at føroyskar kvinnur hava viðføddar gávur at virka t.d. ull. Nógv spennandi hendir á tí økinum nú, og nógvar gávuríkar kvinnur vísa, hvussu væl tær duga á hesum økinum. Her eru ótroyttir móguleikar, heldur hon, og avbjóðingin er at skapa eina veruliga vinnu burtur úr hesum arbeiði, sum kann gerast eitt íkast í búskapin, og sum kann geva øllum einstaklingunum, ið longu eru virknir, umstøður og orku at halda fram. Kristianna Winther Poulsen vísir á, at í øðrum útjaðarasamfeløgum hefur dentur verið lagdur á at fáa á fótur spennandi útbúgvingarstovnar. Summastaðni hefur hetta eydnast væl, og aðrastaðni hefur tað ikki eydnast. Men hvussu hevði verið at skipað eina masterútbúgving í sniðgeving í Føroyum, sum serliga legði dent á at virka og virðisøkja ull, spyr hon.

– Vit hava heilt vist neyðuga tilfeingið, og vit hava eisini neyðugu vitanina. Okkara dugnaligu sniðgevar kundu undirvíst ungum lesandi úr øllum heiminum, og okkara dugnaligu heimavirkiskvinnur kundu undirvíst teimum í, hvussu ullin verður virkað. Hetta kundi sett nógv í gongd. Á okkara døgum búgva fyrri fyrstu ferð nakrantíð í heimssøguni fleiri menniskju í býum enn bygdum, so stríðið um íbúgvarnar í Føroyum er veruliga strævið, men fráflytingin steðgar ikki við at ignorera hana. Og hvør sigur, at kvinnurnar, sum skulu búgva í Føroyum, skulu hava føroyskar ílegur? Vit eiga at taka væl ímóti útlenskum kvinnum, sum flyta til Føroya, og geva teimum góð kor. Tað lagna er tó, at vit hoyra ikki um nakað politiskt átak, sum hefur til endamáls at venda gongdini. Tað

skilji eg ikki, men tað sigur nakað um, hvussu politiska skipanin hugsar, sigur Kristianna Winther Poulsen.

Javna umboðan

Í ársfrágreiðingini hjá Javnstøðunevndini staðfestir hon, at í sambandi við stríðið fyri javnstøðu er neyðugt at gera upp við vanabundnan hugsunarhátt, tí hann forðar fyri, at bæði kyn kunnu fullnýta síni evnir í samfelagnum. Í hesum sambandi kann vanabundin hugsunarháttur eitt nú vera, at næstan bara menn verða valdir í nevndir undir Fiskimálaráðnum, men tað kann eisini vera hugsanin um, at í Føroyum skulu maður og kona liva saman við fleiri børnum í einum stórum húsi. Við tilíkum bústaðarmynstri ber til at klára seg, um bæði í húsinum hava arbeiði, og húsalánið ikki er alt ov stórt. Men øll liva ikki sum maður og kona í einum stórum húsi, kanska tí summi skiljast, kanska tí lívið gekk ikki, sum ætlanin var, ella kanska tí tey hava ikki hug til tess. Livir tú sum stakur, hefur tú tí figgjarligar avbjóðingar, sum kunnu vera sera truplar at vinna á.

– Kvinnur, sum liva í parlagi, har inntøkurnar eru nóg stórar, klára seg sum oftast væl. Men eitt húsarhald við einari inntøk, t.d. ein stök mamma við børnum, hefur sera trupult við at klára seg. Stakar mammur hava í dag ongan livandi móguleika at festa búgv nærhendis miðstaðarøkinum. Neyðugt er tí at gera bústaðarmarknaðin meira fjølbroyttan. Hetta snýr seg aftur um at gera upp við vanabundna hugsan, og ein máti at gera tað er at fáa javnari umboðan í politikkin. Á tann hátt verður ávirkanin á, hvussu samfelagskarmarnir verða skipaðir, meira um-

boðandi fyri øll. Tá vit tosa um javna politiska umboðan, haldi eg, at fólk úr øllum landinum og bæði kvinnum og menn skulu vera umboðað á tingi, sigur Kristianna Winther Poulsen.

Í frágreiðingini »Kvinnur og velferð í Útnorðri« frá 2010, sum Norðurlenska Ráðharraráðið hefur givið út, verða allar tilíkar avbjóðingar hjá kvinnum í Norðuratlantshavi viðgjørðar. Staðfest verður, at fráflyting er ein trupulleiki, og um trupulleikarnar hjá føroyskum kvinnum verður sagt, at tær ofta ikki fáa tað, sum tær vænta at fáa í eini almennari velferðarskipan. Kvinnurnar eru sambært kanninginini sera bundnar at ættarbandi og parlagi og verða í føroyska velferðarsamfelagnum mettar sum familjulimir og ikki einstaklingar. Hetta kemur týðiligast til sjónar hjá kvinnum, sum eru einsamallar við børnum. Tær mugu dúva upp á figgjarligan stuðul frá familjuni.

Eisini verður stafest, at føroyskar kvinnur eru í afturvendandi tvístøðu. Tær eru sera tilvitaðar um, hvørjar móguleikar og rættindi tær hava á velferðarøkinum í Danmark, sum tær fyrri tað mesta fata sum betri enn tað føroyska. Hinvegin er sambandið við familju og vinir sera tætt í Føroyum, og í Føroyum halda kvinnurnar tað vera trygt hjá børnunum at vaksa upp. Eisini vísir kanningin, at millum tær føroysku kvinnurnar fer ein stórtur partur av stríðnum fyri javnrættindum fram heima við hús. So avbjóðingin sum heild er ríkiliga stór. Javnstøðunevndin stríðist almenna stríðið. Kvinnur í politikki stríðast stríðið í politikkinum. Og nógvar stríðast eftir øllum at døma eisini heima – við vanahugsan.